

AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ APSAUGOS SKATINIMO PRAKTINĖ PRIEMONĖ BIBLIOTEKININKAMS

Parengta Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos projekto „Bibliotekos – autorystės ambasados. Mokymai bibliotekininkams“ metu. Projektas iš dalies finansuotas Lietuvos kultūros tarybos programos „Autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga 2022-3“ lėšomis.

Konsultantas ir bibliotekoms aktualių autorių ir gretutinių teisių srities teisės aktų atmintinės sudarytojas – prof. Ramūnas Birštonas, praktinės priemonės sudarytojos – Vida Kaunienė, Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė, Žydrūnė Tichanavičienė; kalbos redaktorė – Aušra Gudavičiūtė, panaudoti Kristinos Karvelytės piešiniai.

Bibliotekoms aktualių autorių ir gretutinių teisių srities teisės aktų atmintinė

Tarptautinės sutartys

(susipažinti galima Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos tinklalapyje <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>):

- 1886 m. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos
- 1961 m. Tarptautinė konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (Romos konvencija)
- 1994 m. Pasaulinės prekybos organizacijos sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis)
- 1996 m. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis
- 1996 m. Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos atlikėjų ir fonogramų gamintojų sutartis
- 2013 m. Marakešo sutartis dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims sudarymo

Europos Sąjungos teisės aktai

(susipažinti galima <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

arba Europos Sąjungos teisės portale <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=lt>):

- 1993 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam retransliavimui, koordinavimo
- 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos
- 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo
- 2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/84/EB dėl originalaus meno kūrinio perpardavimo teisės autoriaus naudai
- 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo
- 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (kodifikuota redakcija)

- 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų (kodifikuota redakcija)
- 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos
- 2011 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/77/ES kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų
- 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/28/ES dėl tam tikro leistino nenustatytų teisių turėtojų kūrinių naudojimo
- 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/26/ES dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje
- 2017 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1564 dėl aklų, regos sutrikimų ar kitų spausdinto teksto skaitymo negalių turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti tam tikrus autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių konformacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo

■ 2017 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1563 dėl Sąjungos ir trečiųjų šalių tarpvalstybinio keitimosi autorių ir gretutinių teisių saugomų tam tikrų kūrinų ir kitų objektų prieinamos formos kopijomis aklu, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labui

■ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/789, kuria nustatomos naudojimosi autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis, taikytinomis tam tikroms transliuojančiųjų organizacijų internetu transliuojamoms programoms bei retransliuojamoms televizijos ir radijo programoms, taisyklės ir kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 93/83/EEB

■ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB

Lietuvos Respublikos teisės aktai

(susipažinti galima Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos tinklalapyje

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

arba Teisės aktų registro tinklalapyje <https://www.e-tar.lt>):

1. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas

2. Bibliotekoms aktualios Vyriausybės nutarimais patvirtintos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą įgyvendinančios tvarkos:

■ Autorių ir atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugos tvarka (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugpjūčio 12 d. nutarimu Nr. 1018)

■ Kompensacinio atlyginimo už knygų ir vaizduojamojo meno leidinių (dailės ir fotografijų albumų) panaudą bibliotekose mokėjimo tvarkos aprašas (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 734)

■ Kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo tvarkos aprašas (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 734)

■ Kompensacinio atlyginimo už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais reprografijos būdu surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo tvarkos aprašas (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 734)

3. Bibliotekoms aktualūs Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą įgyvendinantys Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymai

■ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2022 m. liepos 26 d. įsakymas Nr. ĮV-633 „Dėl kompensavimo už nenustatytų teisių turėtojų kūrinių ir kūrinių, kuriais nebeprekiuojama, naudojimą ekspertų komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo

■ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2022 m. liepos 18 d. įsakymas Nr. ĮV-618 „Dėl kompensacijos už buvusių nenustatytų teisių turėtojų kūrinių naudojimą ir buvusių kūrinių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektų, kuriais nebeprekiuojama, naudojimą mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

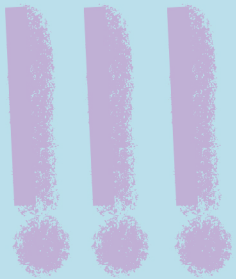
■ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2022 m. rugsėjo 19 d. įsakymas Nr. ĮV-766 „Dėl kolektyvinio administravimo asociacijų pripažinimo pakankamai atstovaujančiomis“

■ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2021 m. kovo 25 d. įsakymas Nr. ĮV-358 „Dėl keitimosi kūrinių ar kitų objektų prieinamos formos kopijomis aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2017/1563 tvarkos aprašo patvirtinimo“

■ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2015 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. ĮV-771 „Dėl nenustatytų teisių turėtojų kūrinių autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų paieškos šaltinių pavyzdinio sąrašo patvirtinimo“

■ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. spalio 22 d. įsakymas Nr. ĮV-527 „Dėl autorių sutarčių ir atlikėjo intelektualinių paslaugų sutarčių sudarymo rekomendacijų patvirtinimo.

Užrašų, skirtų skelbti bibliotekoje knygų skirtukuose, plakatuose ir pan., pasiūlymai

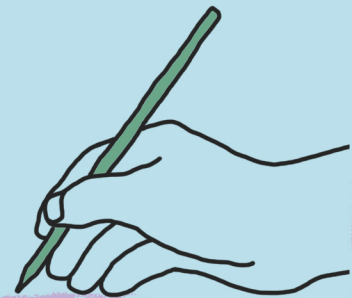

Tegyvuoja autoriai!

„Dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas.“ *Lietuvos Respublikos Konstitucija, 42 straipsnis*

Visi kūriniai turi autorių!

Žmogus, kurio vardas įprastu būdu nurodytas kūrinyje, yra laikomas to kūrinio autoriumi, jeigu neįrodyta kitaip.
<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Būk originalus – kurk, nekopijuok!

Bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu (išskyrus įstatymo numatytus atvejus).

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Kas slepiasi už kadro?

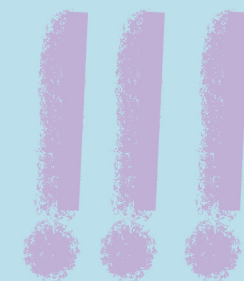
Teisė į autoriaus vardą – teisė reikalauti, kad bet koku būdu naudojant kūrinį būtų nurodomas arba nebūtų nurodomas autoriaus vardas, arba būtų nurodomas autoriaus pseudonimas.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Visi kūriniai turi autorių!

Autorstės teisė – teisė reikalauti pripažinti kūrinio autorystę aiškiai nurodant autoriaus vardą ant visų išleidžiamo kūrinio egzempliorių, taip pat kitu įmanomu būdu viešai atliekant kūrinį.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Ar autorius tikrai tu? Jei ne, paminėk jį

Leidžiama atgaminti nedidelę išleisto ar kitaip viešai paskelbto kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą kaip citatą kitame kūrinyje be kūrinio, iš kurio paimta citata, autoriaus ar kito to kūrinio autorių teisių subjekto leidimo, jeigu toks atgaminimas yra sąžiningas ir jo mastas neviršija citavimo tikslui reikalingo masto.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

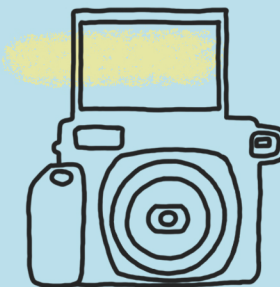
Autoriai dalijasi žiniomis – cituok!

Leidžiama atgaminti nedidelę išleisto ar kitaip viešai paskelbto kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą kaip citatą kitame kūrinyje be kūrinio, iš kurio paimta citata, autoriaus ar kito to kūrinio autorių teisių subjekto leidimo, jeigu toks atgaminimas yra sąžiningas ir jo mastas neviršija citavimo tikslui reikalingo masto.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

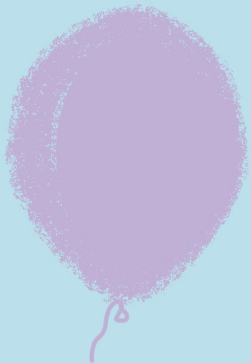
Dalijiesi nuotrauka? Nurodyk, kas jos autorius

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas („4 straipsnis. Autorių teisių objektai: 8) fotografijos kūriniai ir kiti fotografijai analogiškais būdais sukurti kūriniai“)

Iš dainos žodžio neišmesi (*priežodis*)

Teisė į kūrinio neliečiamybę – teisė prieštarauti dėl kūrinio ar jo pavadinimo bet kokio iškreipimo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl bet kokio kito kėsimosi į kūrinį, galinčio pažeisti autoriaus garbę ar reputaciją. Autorių asmeninės neturtinės teisės. <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

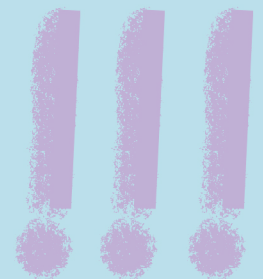

Juoko ir autorystės parduoti negalima (*pagal James'ą Krüss'ą*)

Asmeninės neturtinės teisės neperleidžiamos ir nepaveldimos.
<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Skaityti – laisvė, cituoti – atsakomybė, plagijuoti – nusikaltimas

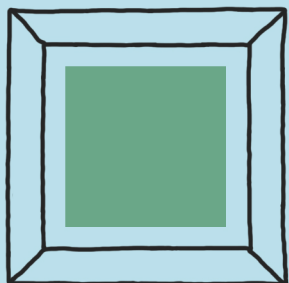
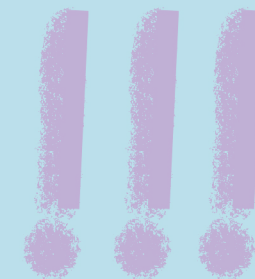
Leidžiama atgaminti nedidelę išleisto ar kitaip viešai paskelbto kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą kaip citatą kitame kūrinyje be kūrinio, iš kurio paimta citata, autoriaus ar kito to kūrinio autorių teisių subjekto leidimo, jeigu toks atgaminimas yra sąžiningas ir jo mastas neviršija citavimo tikslui reikalingo masto.
<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Esi originalus, nes esi kūrėjas!

Autorius yra kūrinį sukūręs fizinis asmuo.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Tavo kūrinio autorius esi tu!

Autorius yra kūrinį sukūręs fizinis asmuo.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

Kūrinys – originalus literatūros, mokslo ar meno srities kūrybinės veiklos rezultatas, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos.

<https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

